

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการเพาะเลี้ยงปูนิ่ม บ้านต้นหยงเปาว์ ตำบลท่ากำชำ อำเภอนongจิก จังหวัดปัตตานี สัญญาเลขที่ RDG53S0019 มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและการดำเนินการที่เหมาะสมในการเพาะเลี้ยงปูนิ่มในพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานี และเพื่อสร้างกระบวนการในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมให้กับทีมวิจัยและสมาชิกในชุมชนในการเพาะเลี้ยงปูนิ่ม อันจะนำไปสู่การร่วมกันพัฒนาอาชีพเสริมของชุมชนในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า 1. ในด้านรูปแบบและการดำเนินการที่เหมาะสมในการเพาะเลี้ยงปูนิ่ม ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานีนั้น ทางทีมวิจัยได้มีการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน โดยการถอดบทเรียนของชุมชน มีผู้อาวุโส ผู้รู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปูทะเลมาร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งทำให้ทีมวิจัยได้มองเห็นแนวทางในการหารูปแบบและวิธีการในการเพาะเลี้ยงปู รวมทั้งมีการศึกษาข้อมูลการเพาะเลี้ยงปูนิ่มเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา และการไปศึกษาดูงานจากฟาร์มเพาะเลี้ยงที่ประสบผลสำเร็จแล้วในพื้นที่อื่นๆ จนทีมวิจัยสามารถสังเคราะห์ความรู้ได้ในระดับหนึ่งว่า การเพาะเลี้ยงปูนิ่มผ่านรูปแบบต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมา พบว่า รูปแบบต่างๆ ที่เคยใช้ทั้งการเลี้ยงปูในแกลลอนน้ำมัน การเลี้ยงปูในบ่อดิน ฯลฯ ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ที่ทำการวิจัย เพราะปูมีจำนวนลดลง เนื่องจากปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่น ปูมีการกินกันเอง สภาพน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป ปูไม่ทนต่อสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ไม่คงที่ได้ และการเลี้ยงปูมีปัญหาจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้อยู่หลายประการ โดยเฉพาะปัจจัยเกี่ยวกับน้ำ ทั้งน้ำขุ่น น้ำใส น้ำขึ้น น้ำลง ล้วนมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของปูเป็นอย่างมาก

ดังนั้นทางทีมวิจัยจึงได้มีการหารูปแบบและวิธีการใหม่ที่มีความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของชุมชน โดยปฏิบัติการจริงในการเพาะเลี้ยงปูนิ่มในลำคลองธรรมชาติพร้อมๆ กับการศึกษาข้อมูลการเจริญเติบโตของปู การให้อาหาร การลอกคราบ การตายของปู และการตลาดโดยทีมวิจัยจะใช้วิธีการสังเกต การทดลอง และบันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละระยะในแบบบันทึก จนเกิดการพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการเพาะเลี้ยงปูนิ่มซึ่งนำไปสู่การสร้างอาชีพเสริมที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ที่ทำการวิจัย

2. การสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมให้กับทีมวิจัยและสมาชิกในชุมชนในการเพาะเลี้ยงปูน้ำจืด ซึ่งทีมวิจัยมีการเพาะเลี้ยงปูน้ำจืดพร้อมๆกับการสร้างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ที่ผ่านการทดลองซ้ำแล้วซ้ำเล่าและการลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดีให้กับชุมชนให้มีการรู้จักการแก้ไขปัญหาและการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนั้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดีอย่างหนึ่งในระหว่างการเพาะเลี้ยงปูน้ำจืด คือ การบันทึกผลการเพาะเลี้ยง เนื่องจากการเพาะเลี้ยงที่ได้มีการบันทึกข้อมูลต่างๆทำให้ชาวบ้านสามารถเห็นผลในการเพาะเลี้ยงอย่างชัดเจน เป็นกระบวนการในการสร้างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ ซึ่งนำไปสู่การวางแผนและการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าได้

นอกจากนี้ทางทีมวิจัยและสมาชิกในชุมชนได้เกิดการตระหนักร่วมกันว่าการเพาะเลี้ยงปูน้ำจืดไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะกับกลุ่มคนที่เพาะเลี้ยงปูน้ำจืดเท่านั้น หากแต่ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนอีกด้วย กล่าวคือทำให้ปูมีราคาสูงขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านไม่ต้องถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้ชาวประมงพื้นบ้านที่มีอาชีพในการจับปูมีรายได้ดีขึ้นด้วย